

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

Angolská republika

[Všeobecné informácie o krajine](#)

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

a) Základná charakteristika hospodárstva

Angola je považovaná za jednu z najperspektívnejších krajín subsaharskej Afriky, predovšetkým vďaka svojmu nerastnému bohatstvu, hlavne ložiskám ropy a diamantov a lacnej pracovnej sile. Ukončenie dlhého občianskeho konfliktu a stabilizácia spoločnosti otvorili dvere zahraničnému kapitálu a investície boli preklasifikované ako menej rizikové. Najväčšími obchodnými partnermi sú Čína so 60 % na trhu, EÚ a vybrané ČK predovšetkým v ropnom priemysle, USA, Brazília, Južná Kórea a JAR a Nigéria. Napriek tomu, že EÚ je najväčším donorom humanitarnej pomoci, Luanda uprednostňuje priamu bilaterálnu spoluprácu s jej členskými krajinami. Novým najvýznamnejším strategickým partnerom je Čína. Tradičnými partnermi sú Rusko a Kuba. Spolu s Portugalskom a Brazíliou majú tieto krajiny najväčší podiel na štátnych zákazkách Angoly v oblasti výstavby infraštruktúr.

Vďaka vysokým cenám ropy vo svete a jej zvýšenej ťažbe dosahovalo tempo **ekonomického rastu** v Angole v rokoch 2004-2008, v priemere až 17 %. V rokoch 2006-2010 bol na úrovni 12,6 %. Pokles cien ropy a diamantov, zníženie dodávok cudzej meny a následná depreciačia angolskej kwanzy (AOA) zbrzdili hospodársku aktivitu a tvorbu pracovných miest v priemyselných odvetviach závislých od dovozu (stavebníctvo, spracovateľský priemysel a maloobchodné služby) a spôsobili spomalenie reálneho ekonomického rastu – v rokoch 2011-2015 dosiahol 4,7 %, v roku 2016 bol rast negatívny na úrovni -0,39 %. Vláda v rokoch 2014 – 2017 zaznamenala pokles príjmov o 51 % a bola tak nútená znížiť výdavky na infraštruktúru o 55 %. V roku 2017 nastalo mierne oživenie v dôsledku nárastu produkcie v poľnohospodárstve, rybolove a energetike a ekonomika rástla 2,1 %¹ (1,12 %²). So súčasnými vyššími cenami ropy i nárastom v spomenutých sektorov sa pre rok 2018 očakáva rast 2,4 % (1,67 %³), pre 2019 rast na úrovni 2,8 % (2,19 %⁴) a pre rok 2020 rast 2,36 %⁵.

HDP per capita (PPP) od roku 2008 stagnuje na úrovni okolo 6000 USD. V roku 2017 dosiahol úroveň 5819,5 USD.

V roku 2017 podľa predbežných údajov centrálnej banky (BNA) Angola zaznamenala **deficit** na úrovni 5,28 % HDP (968,38 mld. AOA), čím sa zhoršila oproti roku 2016 (3,8 % HDP).⁶

Verejný dlh sa zvýšil z 65,4 % HDP v roku 2015 na 71,5 % v roku 2016. Na rok 2017 BNA odhaduje výšku verejného dlhu na úrovni 71,04 %. Nárast dlhu je spôsobený nákladnejšími vládnymi pôžičkami na domácom trhu na financovanie rozpočtových deficitov kvôli nízkym príjmom z ropy.

V roku 2017 ratingová agentúra S&P kvôli nárastu dlhovej služby znížila **rating z B na B-**, výhľad však zvýšila z negatívneho na stabilný. Spoločnosť Moody's tiež revidovala svoj angolský dlhový rating z B1 na úroveň B2, kvôli nízkemu hospodárskemu rastu a nedostatku cudzej meny. Fitch zachoval rating B s negatívnym výhľadom.

¹ ¹ Africká rozvojová banka, African Economic Outlook (AEO) 2018 <https://www.afdb.org/en/countries/southern-africa/angola/angola-economic-outlook/>

² Svetová Banka – Angola <https://data.worldbank.org/country/angola>

³ Svetová Banka – Angola <https://data.worldbank.org/country/angola>

⁴ Svetová Banka – Angola <https://data.worldbank.org/country/angola>

⁵ Svetová Banka – Angola <https://data.worldbank.org/country/angola>

⁶ BNA, Relatório Anual e Contas • 2017 <http://www.bna.ao/uploads/%7B8a6a999d-fd1c-4e78-a4c6-bae3be2c8c54%7D.pdf>

Menovou jednotkou Angoly je **angolská kwanza AOA** (1 EUR=351,73 AOA)⁷, ktorá počas roku 2018 voči EUR oslabilo o viac ako 75 % (v januári 2018 - 1 EUR=200 AOA). Angola formálne opustila naviazanosť svojej meny v roku 2009, ale opätovne ju obnovila v apríli 2016 a udržiava nadhodnotený výmenný kurz. Od roku 2013 centrálna banka neustále využíva rezervy na obranu meny, čo do roku 2018 spôsobilo depreciaáciu o viac ako 210 % od marca 2015. Koncom roka 2016 Angola stratila posledný zo svojich korešpondenčných vzťahov so zahraničnými bankami, čo prehĺbilo problémy narábania s tvrdou menou. Menové riziko tak patrí medzi hlavné podnikateľské riziká.

Inflácia klesla z 325 % v roku 2000 na menej ako 7 % v r. 2014, v r. 2017 opäť stúpila na 41 %. Odvtedy postupne klesá (14,8 % v októbri 2018). Medziročný nárast inflácie sa odhaduje na 18 %. Centrálna banka Angoly vidí za znížením inflácie pozitívny efekt nárastu predaja devíz dovozom potravín od roku 2016 a zníženie rastu cien potravín a spracovaných výrobkov v roku 2017. Naopak nárast spotrebiteľských cien zaznamenal sektor obuvi a služieb - vzdelávanie (nárast školného) a ostatné služby (dámske kaderníctvo).⁸

Úroková miera je od júla 2018 stanovená na 16,5 %.

Oficiálne evidovaná **miera nezamestnanosti** postupne klesla z 35 % v roku 2005, na 25-26 % v rokoch 2007-2014 a na 20 % v roku 2016 a 2017. Problémom však ostáva vysoká miera neformálnej ekonomiky, ktorá umožňuje zamestnanie bez evidencie. Mnohí obyvatelia preto nepoberajú po odchode na penziu žiaden dôchodok.

Angolská republika zaznamenala výrazný pokrok pri **znižovaní miery chudoby** z 54 % v roku 2000 na súčasných 37 %, ale hospodárske spomalenie spôsobené slabšími cenami ropy si vyžaduje štrukturálne reformy na podporu diverzifikácie. Vláda alokuje takmer 5,5 miliárd USD na financovanie projektov súkromného sektora v oblastiach s vysokým potenciálom substitúcie dovozu a exportu - najmä v oblasti výroby potravín, rybníctva a agropriemyslu, ropy a zemného plynu, baníctva, cestovného ruchu, dopravy a logistiky. Nové projekty v oblasti elektrickej energie, schválené pred poklesom cien ropy - vodné elektrárne Cambambe s výkonom 960 MW a Laúca s výkonom 2 070 MW a kombinovaná plynová elektrárňa v Soyo (480 MW) - zvýšia dodávku elektrickej energie. V doprave bolo zrekonštruovaných 2725 km železných tratí a 13 000 km ciest - vrátane regionálnych koridorov napojených na Demokratickú republiku Kongo, Namíbiu a Zambiu. V súčasnosti prebieha výstavba nového medzinárodného letiska v Luande a je plánovaná výstavba nového obchodného prístavu severne od Luandy s 44 logistickými platformami s prepojením na železničnú a cestnú sieť. Angola tiež oznámila privatizačné plány, ktoré zvýšia príjmy štátneho rozpočtu. Spomenuté ekonomické a inštitucionálne reformy zatriktívnia krajinu pre investorov.⁹

Počas globálnej recesie v roku 2008 bolo mnoho stavebných projektov bolo pozastavených, pretože Angola mala nedoplatky vo výške 9 miliárd USD, ktoré dlžila zahraničným stavebným firmám. Kríza likvidity prinútila Angolu obrátiť sa na MMF a v novembri 2009 získala úver vo výške 1,4 miliardy USD na prebudovanie medzinárodných rezerv. Išlo o prvý úver MMF pre Angolu od občianskej vojny a o vôbec najväčší úver MMF pre subsaharskú Afriku. Schválenie novej ústavy v roku 2010 a následné personálne zmeny na ministerstvách tiež spomalili vládne rozhodnutia a tým ekonomickú aktivitu krajiny v prvej polovici roku 2010. Nová ústava posilnila úlohu angolskej národnej banky (BNA), avšak kolaps zahraničných rezerv prinútil vládu zrušiť výlučnú kontrolu banky nad kurzovou politikou.

⁷ EUR/AOA 14.11.2018 <https://www.xe.com/pt/currencyconverter/convert/?Amount=1&From=EUR&To=AOA>

⁸ BNA, Relatório Anual e Contas • 2017 <http://www.bna.ao/uploads/%7B8a6a999d-fd1c-4e78-a4c6-bae3be2c8c54%7D.pdf>

⁹ The Economist Intelligence Unit, Angola, Economy <http://country.eiu.com/Angola/ArticleList/Analysis/Economy>

Tak monetárna, ako aj kurzová politika spadajú teraz nielen do právomoci BNA, ale aj ministerstva financií, hospodárstva a hospodárskej spolupráce a ekonomického poradcu prezidenta Angoly.

Napriek hospodárskemu potenciálu krajiny pretrvávajú štrukturálne problémy, ktoré brzdia hospodársku diverzifikáciu a inkluzívny rast, najmä slabé inštitúcie, nízka poľnohospodárska produktivita, nedostatočná infraštruktúra, obmedzené kvalifikované ľudské zdroje (najmä v oblasti riadenia podnikov, vedy a techniky, stavebníctva a výroby) slabé systémy na podporu obchodu a podporu exportu.

Korupcia (167. miesto z 180 krajín v roku 2017)¹⁰, najmä v odvetviach ťažby, je veľkou dlhodobou výzvou, ktorá predstavuje ďalšie ohrozenie.

Podnikateľské prostredie sa v správe Svetovej banky „Doing Business 2019“¹¹ umiestnilo na **173. mieste** (175. v roku 2018) zo 190 štátov. Napriek nedávnym zlepšeniam tak podnikateľské prostredie naďalej nie je priaznivé, čo obmedzuje prílev súkromných investícií.

b) Hlavné odvetvia hospodárstva

V roku 2017 došlo k obnoveniu ekonomickej aktivity vďaka postupnému nárastu medzinárodných cien ropy.

Ropný sektor, zaznamenal zníženie produkcie ropy z 638,20 miliónov barelov na 631,6 milióna barelov v roku 2017. Na druhej strane ostatné sektory zaznamenali zrýchlenie miery rastu 0,68 %, s výnimkou poľnohospodárstva a stavebníctva.

Spracovateľský sektor zaznamenal tretí rok po sebe pokles (-0,70% v roku 2017), ktorý môže byť vysvetlený znížením dovozu surovín, náhradných dielov, technickej pomoci a vyplácaním miezd zahraničných pracovníkov. Zaznamenali sa tiež rastúce výrobné (energie a palivá) a kapitálové náklady kvôli zvýšeniu úrokových mier.¹²

Poľnohospodárstvo poskytuje živobytie väčšine obyvateľstva. Pôda je vysoko kvalitná a dostáva sa jej dostatok zrážok. Hlavnými plodinami sú káva, obilniny, ovocie a zelenina, cukrová trstina, bavlna a tabak. Chov dobytka je sústredený na juhozápade Angoly. V krajine sa však vyskytuje aj mnoho zamínovaných polí ako dôsledok občianskej vojny. Poľnohospodárstvo sa preto obmedzuje na samozásobovanie, ktoré je navyše nedostatočné - takmer polovica obyvateľstva trpí nedostatkom potravín. Angola, ktorá ešte v 60. rokoch minulého storočia bola čistým vývozcom poľnohospodárskej produkcie, v súčasnosti dováža asi polovicu potravín.

Ťažobný priemysel je kľúčovým odvetvím ekonomiky Angoly, vďaka vysokým rezervám ropy a diamantov. Ťažba a spracovanie ropy medziročne narástlo o 17,1 % a v roku 2017 tvorila 38 % HDP. Ťažba diamantov taktiež zaznamenala len mierny nárast (1,3 %) a v roku 2017 predstavovala 2 % HDP.

V roku 2017 odhadované zásoby **ropy** predstavovali 9,5 miliárd barelov (1,3 mil. ton), t.j. 0,6 % celosvetových zásob). S dennou ťažbou 1,674 milióna barelov (1,8 % celosvetovej dennej ťažby) je po Nigérii druhým najväčším producentom ropy v Afrike a najväčším producentom ropy v subsaharskej Afrike¹³. Dodržiava tak kvóty stanovené združením OPEC, ktorého 12.

¹⁰ Corruption Perceptions Index 2017 <https://www.transparency.org/country/AGO>

¹¹ Doing Business 2019 <http://www.doingbusiness.org/en/data/exploreconomies/cabo-verde>

¹²BNA, Relatório Anual e Contas • 2017 <http://www.bna.ao/uploads/%7B8a6a999d-fd1c-4e78-a4c6-bae3be2c8c54%7D.pdf>

¹³Oil - BP Statistical Review of World Energy 2018

<https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2018-oil.pdf>

členom sa stala v januári v roku 2007. 90 % svojej produkcie Angola exportuje (najmä do Číny – 54,8 % a USA – 10 %). Do nedávna bola jediným koncesionárom ťažby ropy štátna spoločnosť Sonangol. Po nátlaku zahraničných ropných spoločností BP, Chevron a ExxonMobil vláda vytvorila Národnú agentúru pre ropu a zemný plyn, ktorá nahradila štátnu spoločnosť Sonangol pri udeľovaní povolení na ťažbu ropy. Konzultačná spoločnosť EnergyWise vďaka nárastu konkurenciu v tomto sektore a prísľubom prezidenta J. Lourença o zvýšení transparentnosti predpokladá nárast ťažby v nasledujúcom období¹⁴. Ťažba je zdaňovaná pomerne zložitým a neprehľadným systémom daňových sadzieb. Okrem toho koncom roka 2011 bol prijatý zákon, podľa ktorého ropné spoločnosti aktívne na angolskom trhu budú musieť platiť dane a všetky úhrady od zahraničných dodávateľov a subdodávateľov v dolároch cez miestne banky. Štátny rozpočet krajiny je závislý na príjmoch z predaja nespracovanej ropy, ktorých význam však v dôsledku zníženia cien klesol z 67 % príjmov v roku 2014 na 46 % v roku 2017. Export ropy tvorí 95 % príjmov, čo zvyšuje zraniteľnosť ekonomiky voči vonkajším výkyvom.

Odhadované rezervy **diamantov** sú 180 mil. karátov (4. miesto vo svete, po Botswane, Rusku a JAR), ktoré sa nachádzajú v strednej a severovýchodnej časti krajiny.¹⁵ V roku 2016 bolo vyprodukovaných viac ako 9 mil. karátov (6. vo svete) a ich ťažba má rastúcu tendenciu.¹⁶ Podiel diamantov na vývoze predstavoval 5 % s hodnotou 1,91 mld. (11. vo svete) USD¹⁷. Licencie na ťažbu vydáva štátna spoločnosť Endiama, avšak značná časť ťažby sa vyváža z krajiny načierno. Postavenie firmy Endiama v konflikte záujmov a vysoká miera korupcie často odrádza potenciálnych investorov.

Angola má okrem ropy a diamantov aj zásoby železnej rudy, medi, zlata, uránu, mramoru a kremeňa.

Priemyselná výroba. Okrem ťažobného priemyslu je priemyselná výroba v Angole značne obmedzená. V krajine je veľmi málo rozvinutý strojársky, potravinársky, textilný a stavebný priemysel.

Stavebný priemysel. Angola zažíva, najmä v jej hlavnom meste Luanda, veľký stavebný boom. Najviac sa v tomto smere v krajine angažujú portugalské, brazílske (Odebrecht de Angola), no hlavne čínske firmy (Sinomach, Sinohydro Group) - zvlášť v rekonštrukcii dopravnej a vodnej infraštruktúry v celkovej hodnote 144,3 mil. EUR v rámci programu financovania prostredníctvom čínskej úverovej linky.¹⁸

Služby

V krajine dochádza predovšetkým k rozvoju bankovníctva a telekomunikácií. Služby v bankovníckom sektore sa v poslednom čase výrazne zlepšili. Krajine chýba cestovný ruch.

Doprava a komunikácie. Pred vypuknutím občianskej vojny mala Angola relatívne dobrú dopravnú infraštruktúru. Dnes je ale cestná sieť vo veľmi zlom stave okrem Luandy a jej blízkeho okolia. V súčasnosti však prebieha rozsiahla rekonštrukcia ciest realizovaná predovšetkým čínskymi firmami. Námornými prístavmi sú Luanda, Lobito a Namibe. Luandský prístav má jedny z najlepších prírodných podmienok na západoafrickom pobreží a z dôvodu vysokého dovozu tovaru je v súčasnosti značne preťažený, čo vytvára priestor pre

¹⁴ <https://observador.pt/2018/09/11/consultora-estima-producao-de-petroleo-em-angola-acima-dos-15-milhoes-de-barris-em-2020/>

¹⁵ World's Top Diamond Producing Countries <https://www.ehudlaniado.com/home/index.php/news/entry/world-s-top-diamond-producing-countries>

¹⁶ World Mineral Production 2012 to 2016 <http://www.bgs.ac.uk/mineralsuk/statistics/worldArchive.html>

¹⁷ CIA Factbook Angola https://www.cia.gov/Library/publications/the-world-factbook/geos/print_ao.html

¹⁸ <https://jornalconstrucao.pt/novas-obras-angola-volta-a-contratar-empresas-chinas/>

korupciu. Vláda preto buduje nový prístav severne od Luandy, blízko Barra do Dande¹⁹. Lobito a Namibe naopak využívajú iba časť ich kapacity. Exportný terminál pre skvapalnený zemný plyn (LNG) sa nachádza v Soyo.

c) Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

Angola je členom Juhoafrického rozvojového spoločenstva (Southern African Development Community, SADC) a hoci sa krajina snaží o diverzifikáciu svojich obchodných partnerov, vláda sa rozhodla pred otvorením svojho trhu SADCu najprv lepšie vybudovať svoju infraštruktúru. Angola a Južná Afrika uzavreli viaceré dohody na zlepšenie spolupráce, vrátane dohôd týkajúcich sa energetiky. Angola neprejavila záujem o dohodu o ekonomickom partnerstve (Economic Partnership Agreements, EPA) medzi EÚ a 6 africkými krajinami SADC, nakoľko nepodpísala Obchodný protokol SADC, no očakáva sa, že v roku 2020 sa pridá k zóne voľného obchodu SADC. V súčasnosti riadi jej obchodné vzťahy s EÚ preferenčná dohoda o bezcolnom prístupe tovaru na trh EÚ (tzv. Everything but Arms). Angola je tiež členom Ekonomického spoločenstva afrických štátov (ECCAS), avšak vzťahy s jednotlivými štátmi sú prevažne bilaterálne. Angola má dlhotrvajúci spor s Konžskou demokratickou republikou (KDR) a Kongom ohľadom nevyužitej ťažby ropy v hraničných vodách.

Angola je členom: OSN a jej agentúry (UNCTAD, UNESCO, ILO, a pod.), Medzinárodná banka pre obnovu a rozvoj (IBRD), Medzinárodný menový fond (IMF), Svetová obchodná organizácia (WTO), Hnutie nezúčastnených (NAM), Africká únia (AU), Afrika, Karibik, Pacifik (ACP), Africká rozvojová banka (AfDB), WHO –Svetová zdravotnícka organizácia, WCO - Svetová colná organizácia, CPLP – Spoločenstvo portugalsky hovoriacich krajín, CEMAC, G-77, IAEA, ICAO, ICRM, IDA, IFAD, IFC, IFRC, IMO, Interpol, IOC, IOM, IPU, ISO (correspondent), ITSO, ITU, ITUC (NGOs), MIGA, OAS (pozorovateľ), OPEC, SADC, Union Latina, UNWTO, UPU, WFTU (NGOs), WIPO, WMO.

II. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

a) Podnikateľská legislatíva

Podmienky zriadenia kancelárie

Väčšinu podmienok pre zriadenie kancelárie obsahuje Zákon o súkromných investíciách. Plán zriadiť v Angole kanceláriu je vhodné konzultovať s Agentúrou na podporu súkromného investovania a exportu – AIPEX (Agência de Investimento Privado e Promoção das Exportações de Angola).

Daňový systém

Výber daní v Angole predstavuje výzvu. Okrem výberu daní v ťažobnom priemysle sa Angole darí podchytiť len menšiu časť ekonomických aktivít. V r. 2010 bol zahájený program revízie daňového systému (tzv. PERT), ktorý viedol k úpravám kolkových poplatkov, spotrebných daní a daní z nehnuteľností. Maximálna sadzba progresívnej dane z príjmu fyzických osôb je 17% (pri príjme vyššom ako 230 000 AOA). Do 25 000 AOA sú fyzické osoby oslobodené od platenia dane z príjmu. Právnické osoby sú zdaňované sadzbou 30%. Kapitálová zisky zaznamenané nerezidentnými spoločnosťami musia okrem toho platiť daň z investičných príjmov so sadzbou 10 %. Táto daň sa vyberá vo výške 5 %, ak sú kapitálové zisky odvodené z predaja kótovaných akcií. Zisk z nehnuteľností rezidentských alebo

¹⁹ <http://www.angolabelazebelo.com/portos-de-angola-e-a-sua-historia/>

nerezidentských podnikov (získaný prostredníctvom ich stálej prevádzkarne v Angole) sa zdaňuje sadzbou 30 %.

Štandardná **spotrebná daň** je vo výške 10 %. Znížená na 2 % je pri potravinách a liekoch a na 5 % pri niektorých službách. Zvýšená na 20 – 30 % je aplikovaná na určité luxusné predmety, alkoholické a tabakové výrobky.

Daň z **dividend aj úrokov** je 10 %.

Na prakticky všetky transakcie sa vyberajú **kolkové dane** vo všeobecnosti od 0,1 % do 1% s výnimkou tých, ktoré súvisia s úverovou zmluvou. Daň z nehnuteľnosti sa vyberá z príjmu z nehnuteľnosti so sadzbou 25 % pre výnosy z prenájmu; uplatňuje sa však iba do 60 % príjmu, čo predstavuje efektívnej sadzbu 15 %. Pre nehnuteľnosť, ktorá nie je prenajatá a jej hodnota presahuje 5 miliónov AOA, sa uplatňuje daň vo výške 0,5 %.

Daň z prevodu nehnuteľností predstavuje 2 %. Príspevky na sociálne zabezpečenie, ktoré platí zamestnávateľ, sú vo výške 8 % mzdy a pokrývajú zdravotné poistenie a dôchodky. Príspevok zamestnancov je len vo výške 3 %.

Dodatočná daň vo výške 10 % sa vyberá z platieb poskytnutých nerezidentom v rámci zmluvy o technickej pomoci a riadení.

Daň z pridanej hodnoty (DPH, IVA , VAT) **nie je** v Angole zavedená.

Bankovníctvo

Bankovníctvo prešlo v posledných rokoch veľkými zmenami. Zvýšil sa počet komerčných bánk i ponúkaných služieb. Do bankovníctva prišlo mnoho zahraničného kapitálu, predovšetkým z Portugalska. Centrálnou bankou je Banco Nacional de Angola, ktorá vykonáva tradičné funkcie centrálnej banky. V Angole dnes operuje 29 finančných bankových inštitúcií.²⁰ Najrozšírenejšiu sieť pobočiek majú štátne Banco de Poupança e Crédito (najväčšia komerčná banka v Angole), Banco de Comércio e Indústria, Banco de Desenvolvimento de Angola a súkromná Banco Africano de Investimentos, ktorá poskytuje komplexné služby. Investičnou bankou je Banco Prestígio S.A. 19. decembra 2014 začal v Angole fungovať kapitálový trh. A Bolsa de Dívida e Valores de Angola (BODIVA) obchoduje so štátnymi dlhopismi, od roku 2015 so súkromnými dlhopismi, s kapitálovými účasťami a od roku 2016 s akciami.²¹ Angolská rozvojová banka (BFA) sa v januári 2015 stala prvou obchodnou spoločnosťou burzy dlhopisov a cenných papierov v Angole. Medzi portugalské komerčné banky, ktoré v Angole otvorili svoje pobočky, patrí Finibanco Angola S.A., Banco de Fomento Angola (člen portugalskej Grupo BPI, ktorá je členom španielskej Grupo CaixaBank). Od júna 2017 má v Luande pobočku aj Bank of China.

Program „Angola Investuje“ (Angola Investe) poskytovaný vládou na podporu malých a stredných podnikov bol 14.9.2018 ukončený.

b) Verejné obstarávanie

Verejné zákazky bývajú publikované v oficiálnych vestníkoch. Často ide však len o veľmi formálne zverejnenie. Nakoľko budúci realizátor zákazky je často známy dohodnutý vopred. Vysoká miera korupcie v krajine je veľkým problémom. V ojedinelých prípadoch, keď je verejná súťaž skutočná a nielen formálna, bývajú preferovaní angolskí účastníci.

c) Zmluvná základňa

²⁰ INSTITUIÇÕES FINANCEIRAS BANCÁRIAS AUTORIZADAS

http://www.bna.ao/Conteudos/Artigos/detalhe_artigo.aspx?idc=142&idsc=163&idl=1

²¹ <http://www.bodiva.ao/index.php?acao=88c3c0b7b372ed67a711377121fa8167>

SR sukcedovala do zmluvno-právnej základne bývalej ČSFR. Medzi ČSSR a Angolou bola podpísaná Dohoda o vedecko-technickej spolupráci (1978), Úverová dohoda medzi vládou Československej socialistickej republiky a vládou Angolskej ľudovej republiky (1981), Zmluva o priateľstve a spolupráci medzi Československou socialistickou republikou a Angolskou ľudovou republikou (1981), Dohoda o spolupráci v oblasti energetiky (1981) a Protokol o spolupráci medzi Federálnym ministerstvom zahraničných vecí Československej socialistickej republiky a Ministerstvom zahraničných vecí Angolskej ľudovej republiky (1988). V súvislosti s harmonizáciou slovenskej legislatívy s normami EÚ bola ukončená platnosť Obchodnej dohody a Dohody o ekonomickej a vedecko-technickej spolupráci ako aj Programu technickej, ekonomickej a obchodnej spolupráce. Nie je uzavretá dohoda o ochrane a podpore investícií, ani dohoda o zabránení dvojitého zdanenia.

III. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VEDA A VÝSKUM

a) Priame zahraničné investície:

Prezident republiky João Lourenço formálne nariadil zrušenie Technickej jednotky pre súkromné investície – UTIP, Agentúru na podporu exportu a investícií Angoly - APIEX Angola a technické jednotky na podporu súkromných investícií – UTAIP a v marci 2018 bola vytvorená Agentúra na podporu súkromného investovania a exportu – AIPEX (Agência de Investimento Privado e Promoção das Exportações de Angola) <http://apiexangola.co.ao/>

Najväčšie investície sú v Angole do ropného priemyslu, predovšetkým zo strany amerických, britských a francúzskych investorov. V stavebníctve investuje najmä Portugalsko a Brazília, do ťažby diamantov Rusko a Izrael, ktorý sa v Angole zaoberá aj poľnohospodárstvom. Portugalské investície sú zastúpené v bankovníctve. V poslednom období rýchlo rastú čínske investície v Angole, ktoré sa sústreďujú do oblasti budovania infraštruktúry (cesty a letiská). V roku 2013 sa 76,6 % priamych zahraničných investícií (PZI) koncentrovalo v provincii Luanda, 20,3 % v Nacional a v ostatných 16 provinciách hodnoty PZI ostali pod hranicou 1 %. Celkovo prispeli k vytvoreniu viac ako 17 000 pracovných miest, pričom v provincii Luanda ich bolo vyše 10 000.²² Kumulatívne sa tak v tejto provincii nachádza 97 % všetkých PZI v Angole. 94 % PZI, ktoré prišli v rokoch 2003-2013 smerovali do troch sektorov – transformačného (45 %), stavebníctva a realitných služieb.

V rokoch 2014 a 2015 PZI, vďaka zlepšeniu legislatívnych podmienok (vytvorenie APIEX a UTAIP, ...), PZI zaznamenali nárast, kedy tvorili 27,5 % resp. 34,5 % HDP (9,3 mld. USD). Od roku 2016 mali kvôli nízkym cenám ropy a význame tohto sektora v angolskej ekonomike klesajúcu tendenciu (4,1 mld. USD v 2016 a -2,3 mld. USD v 2017), pričom v roku 2018 sa očakáva necelých 25 % HDP. Zahraničné pobočky v krajine previedli finančné prostriedky do zahraničia prostredníctvom vnútro podnikových úverov, pričom tieto operácie zhoršila vysoká inflácia a nedostatok devíz. Aj preto sa odlev PZI z Angoly v roku 2017 zvýšil o 40,3 % na 1,6 mld. USD, čím sa umiestnila na 2. mieste po JAR.²³

Súčasná vláda sa snaží **podporovať prílev PZI** zjednodušením procesov pre zahraničných investorov (udelenie víz a schválenie pobytu), prioritizáciou investícií prinášajúcich nové

²² ALBINO F. C., et. al.: Investimento Direto Estrangeiro em Angola. Portuguese Journal of Finance, Management and Accounting. ISSN: 2183-3826. Vol 2, Nº 3, March 2016
https://www.researchgate.net/publication/299507364_Investimento_Direto_Estrangeiro_em_Angola/download

²³ UNCTAD, World Investment Report 2018 https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_en.pdf

poznatky a technológie so zameraním sa na sektory transformačného priemyslu, poľnohospodárstva a ťažby nerastných surovín, v ktorých krajina najľahšie môže dosiahnuť komparatívne výhody. V týchto sektorov sa aplikujú aj fiškálne benefity. V júni 2018 vstúpil do platnosti zákon o súkromných investíciách, ktorý zrušil obmedzenie v hodnote 1 milión USD zahraničných investícií a povinné partnerstvá s angolskými firmami a zvýšil transparentnosť pri udeľovaní daňových úľav. Garantuje repatriáciu ziskov, tie sú však zdanené podľa výšky podielu vlastníka na spoločnosti. Fiškálne benefity sú umožnené len pre investície vyššie ako 1 mil. USD, vyžadujú si však konzultáciu s predstaviteľom vlády. Krajina je rozdelená do 2 zón: zóna A (provincie Luanda a hlavné mestá provincií Benguela, Huíla, Lobito) a zóna B (ostatné provincie). Efekty zákona, ktorý je ešte v prechodnej fáze, sa zatiaľ neprejavili, no výrazne zvýšil dostupnosť a otvorenosť angolského trhu pre budúcnosť. Zákon sa však nevzťahuje na investície do ropného sektora, ťažby nerastných surovín, ani na činnosti súvisiace s finančnými inštitúciami, ktoré sa riadia osobitným zákonom, kde sa naďalej vyžaduje minimálne 35 % angolská účasť na kapitále spoločnosti.

Od marca 2017 platí zákon, ktorý obmedzuje počet zahraničných zamestnancov na 30 % s podmienkou zamestnania minimálne 5 domácich. Množstvo kvalifikovanej pracovnej sily v krajine je však veľmi limitované, orgány verejnej správy fungujú neefektívne, súdny systém je pomalý a netransparentný. Vláda má však záujem podniknúť opatrenia na zlepšenie podnikateľského prostredia a pre podporu investícií vytvoriť unifikovaný systém, ktorý zjednoduší a odbyrokratizuje administratívne procesy.

b) Energetická politika krajiny

Angolská energetická infraštruktúra bola zničená počas dlhotrvajúcej občianskej vojny. Od skončenia vojny v roku 2002 angolská vláda s finančnou pomocou Číny zaznamenala výrazné zlepšenie v oblasti rekonštrukcie energetickej sústavy. Energetická kapacita sa odvtedy viac ako zdvojnásobila. Napriek tomu viac ako polovica obyvateľov stále nemá prístup k elektrine. V roku 2012 Angola vygenerovala vyše 5,5 mil. kWh elektriny pochádzajúcej vodných a tepelných elektrární. Približne 70% z toho tvorila energia produkovaná z vodných zdrojov, ako priehrady Cuanza, Catumbela a Cunene Rivers. Niektoré zdroje uvádzajú, že potenciálna kapacita energie získanej z vodných zdrojov je aspoň desaťkrát vyššia ako dnešná produkcia. Zvyšok v Angole produkovanej energie pripadá na malé elektrárne na naftu a pevné palivo. V krajine nie je vybudovaná žiadna jadrová elektráreň. Solárna energia je využívaná iba lokálne. Angola elektrickú energiu nevyváža, ani nedováža.

Angolská vláda v rámci stratégie „**Angola Energia 2025**“ investovala do roku 2017 do energetického sektora 23 miliárd USD (súkromný sektor 8,9 mld. USD) s cieľom zvýšiť produkciu energie a zlepšiť distribučné siete, aby do roku 2025 dostalo prístup k elektrine aj 60 % obyvateľstva, čo spolu s rastom industrializácie vyústí do nárastu dopytu na 7,2 GW. Angola si stanovila aj ambiciózný dlhodobý plán, podľa ktorého by chcela do roku 2025 zvýšiť produkciu z vodných elektrární na 9,9 GW postavením 15 nových vodných elektrární, pričom bolo označených 159 miest vhodných na stavbu vodnej elektrárne. Tento projekt počíta aj so značnými zahraničnými investíciami.²⁴ Stratégia tiež predpokladá využitie terminálu pre skvapalnený zemný plyn (LNG) v Soyo, ktorý by nahradil dieselové elektrárne a znížil ekologickú záťaž. LNG bude tiež využitý na národnú spotrebu v Luande, Benguele a Namibe, ktoré boli spolu s Cuanzou Sul určené za vhodné lokality pre zriadenie elektrární. Rovnako bola schválená národná stratégia pre obnoviteľné zdroje s cieľom vyrábať 800 MW v roku 2025, čím bude vyrábať viac ako 70 % energie z obnoviteľných zdrojov a zaradí sa tak medzi

²⁴ Angola Energia 2025

http://www.angolaenergia2025.com/sites/default/files/editor/livro_angola_energia_2025_baixa.pdf

10 najlepších krajín vo svete v tejto oblasti. Podľa IEA v roku 2016 Angola vyprodukovala 10 361 GWh, čo je o 6 % viac ako v roku 2015, pričom o 3% narástol podiel energie pochádzajúcej z vodných elektrární, ktoré sa na celkovej produkcii elektriny podieľali 56 %. Produkciu a distribúciu elektriny v Angole zabezpečuje najmä štátny podnik Empresa Nacional de Electricidade (ENE) a Empresa de Distribuição de Electricidade (EDEL), ale v krajine funguje aj niekoľko súkromných spoločností pôsobiacich v ťažobnom priemysle, ktoré vybudovali elektrárne s cieľom zabezpečiť elektrickú energiu pre ich prevádzku. Záujmom stratégie je tiež prepojiť hlavné mestá všetkých provincií, DR Kongo a Namíbiu.

IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

a) Dovočný a vývočný režim, obchodná prax

Vláda zrušila použitie kvót, ako sú colné kvóty a tarifné preferencie. Angola je signatárom zmluvy z Kimberley, ktorá upravuje podmienky vývozu diamantov pochádzajúcich z konfliktných území. Angolská ekonomika počas dlhoročnej vojny takmer prestala existovať, preto sú dovozy považované za niečo celkom bežné a vlastná domáca produkcia naopak za niečo veľmi výnimočné. Vnútrošný obchod je v Angole značne poddimenzovaný.

V roku 2012 bol zavedený systém **SIMINCO** (Sistema de Informação Integrado do Ministério do Comércio), ktorý digitalizuje proces získavania licencií a SAEDU, ktorý zjednodušuje preclievanie. Kontrola tovaru pred naložením -IPE (Inspeção Pré-Embarque) je od roku 2013 pre importérov aj exportérov dobrovoľná, je však odporúčané ju využiť, pretože neskôr zjednodušuje viacero administratívnych procesov (ADV/CFR) a zrýchľuje celý proces preclievania. Cla sú typu ad valorem a maximálna hranica cla bola zvýšená na 50 % (nápoje, káva, pivo, tabakové výrobky, stavebné materiály a lokálne pestované zeleninu a ovocie). Taktiež sa zvýšilo importné clo na voňavky, ľahké vozidlá staršie ako 3 roky a počítače. Znížilo sa na pšeničnú múku, na slad na výrobu piva a na stroje na poľnohospodársku a priemyselnú výrobu. V roku 2015 sa zvýšila spotrebná daň na dovezené tabakové výrobky (80 %), sladové pivo (60 %), víno (55 %), likéry (70 %) a voňavky (40 %).²⁵Pre viac informácií o dovočných podmienkach a clách – Market Access Database

<http://madb.europa.eu/madb/indexPubli.htm>

http://madb.europa.eu/madb/datasetPreviewFormIFpubli.htm?datacat_id=IF&from=publi

V roku 2017 bol vypracovaný **nový colný sadzobník** „2017 SH“. Vláda má záujem zlepšiť program substitúcie dovozu vlastnou výrobou (Prodesi) v sektore poľnohospodárskej produkcie, ropa a zemný plyn, textil, oblečenie a obuv a cestovný ruch. Očakáva sa, že od roku 2020 sa Angola stane členskou krajinou zóny voľného obchodu SADC (Southern African Development Community).

Z hľadiska **netarifných reštrikcií** sú vyžadované laboratórne testy potravín a nápojov, ktoré od novembra 2017 môžu vykonávať laboratórium podľa výberu importéra. Dovoz liekov si vyžaduje analytické testy ešte pred naložením tovaru.

Niektoré zahraničné platobné operácie sú vystavené kurzovej kontrole centrálnej banky Angoly (BNA) v záujme zabezpečenia makroekonomickej stability, keďže nedisponuje dostatkem devíz.

Kvôli častým zmenám v importných podmienkach je odporúčané pred dovozom kontaktovať svojho obchodného zástupcu v Angole alebo využiť služby konzultačnej spoločnosti, ktorá sa špecializuje na tento trh.

²⁵ <http://www.portugalglobal.pt/PT/Biblioteca/LivrariaDigital/AngolaCLAM.pdf>

b) Základná štatistika zahraničného obchodu

Angola dlhodobo vykazuje **aktívnu obchodnú bilanciu**, pretože vývoz z najväčšej časti ropy preyšuje dovoz hlavne spotrebných tovarov. Najvyššie hodnoty dosiahla v roku 2008 a 2011, kedy boli vysoké ceny ropy, naopak, najnižšie, no stále pozitívne saldo mala v roku 2015, kedy boli ceny ropy veľmi nízke. V roku 2017 predstavovala 20,1 mld. USD a má rastúcu tendenciu. Naopak saldo služieb dlhodobo vykazuje negatívne hodnoty (-12,8 mld. USD).²⁶

Export sa v roku 2017 pohyboval na úrovni 34,6 miliardy eur a import na úrovni 14,4 miliardy eur. Celková obchodná výmena dosiahla 65,5 miliardy eur.

c) Tovarová štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz/dovoz

Celkový **vývoz** v roku 2016 bol tvorený predovšetkým minerálnymi látkami (92,8 %), pričom 90,4 % vývozu tvoril export nespracovanej ropy.²⁷ Z hľadiska komoditnej štruktúry bola najvýznamnejšou položkou nespracovaná ropa (90,4 %), diamanty (3,19 %) a stroje (0,8 %).²⁸ Služby tvorili len 2,67 % exportu (2,34 % cestovný ruch).

Celkový **dovoz** v roku 2016 bol tvorený hlavne službami (54,7 %) – informačno-komunikačné (35,6 %), doprava (13,4 %), poisťovní služby (2,73 %) a cestovný ruch (2,6 %); potravinami (9,94 %), strojmi (9,23 %), chemickými produktmi (4,9 %) a elektronikou (4,6 %).²⁹ Z hľadiska komoditnej štruktúry boli najvýznamnejšími dovezenými položkami stroje a zariadenia (29 %), kovy (10 %), spracovaná ropa (7,3 %), potraviny (7,5 %) a chemické výrobky (7,3 %).³⁰

d) Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu vývoz/dovoz

Najdôležitejšími exportnými destináciami v roku 2016 boli Čína (51,3 %), USA (10,9 %), India (7,35 %), Taiwan (4,8 %) a Južná Afrika (4,7 %).³¹ Pre Čínu je Angola po Južnej Afrike druhým najväčším obchodným partnerom na africkom kontinente (25,9 %) a najväčším dodávateľom ropy.

Najdôležitejšími importnými partnermi v roku 2016 boli Čína (15,8 %), Portugalsko (15,6 %), USA (11,8 %), Rusko (5,3 %), Južná Afrika (5,3 %) a Brazília (5 %).

e) Vývoj zahraničného obchodu so SR za posledných päť rokov (vývoz/dovoz)

V obchodnej výmene s Angolou má SR dlhodobé pozitívne saldo obchodnej bilancie, ktoré v roku 2017 dosiahlo 1,27 mil. EUR. Rok 2016 predstavuje výnimočný z hľadiska množstva slovenského exportu, ktorý dosiahol rekordnú hodnotu viac ako 4 mil. EUR.³²

²⁶ Balanço de Pagamentos, BNA

http://www.bna.ao/Conteudos/Artigos/lista_artigos_medias.aspx?idc=15419&idsc=15421&idl=1

²⁷ Export AO 2016

<http://atlas.cid.harvard.edu/explore/?country=2&partner=undefined&product=undefined&productClass=HS&startYear=undefined&target=Product&year=2016>

²⁸ https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/cpv/all/show/2016/

²⁹ Import AO 2016

<http://atlas.cid.harvard.edu/explore/?country=2&partner=undefined&product=undefined&productClass=HS&startYear=undefined&target=Product&tradeDirection=import&year=2016>

³⁰ https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/import/ago/all/show/2016/

³¹ <http://atlas.cid.harvard.edu/explore/?country=2&partner=undefined&product=undefined&productClass=HS&startYear=undefined&target=Partner&year=2016>

³² Štatistický úrad 2017

v tisíc €	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Export	1959	1011	1461	956	4022	1298
Import	0	10	15	12	47	25
Obrat	1959	1021	1476	968	4069	1323
Bilancia	1959	1001	1446	944	3975	1273

Komoditná štruktúra slovenského exportu do Angoly:

Vo vývoze v roku 2016 dominovali osobné automobily (47 %), elektrické vodiče (29 %), športové potreby (3,2 %), trezory (2,2 %) a stroje na obrábanie kovov (2,2 %).³³

Export z Angoly do SR nie je veľmi rozvinutý. Slovensko z Angoly v roku 2016 **dovážalo** lampy a svietiace časti plastov (91 %), výrobky z hliníka (5,2 %) a okuliare (3,5 %).³⁴

V. MARKETINGOVÁ STRATÉGIA

a) Obchodné zvyklosti v teritóriu

Na angolskom trhu sa nie je možné presadiť bez osobnej účasti v krajine aspoň v začiatkových fázach obchodnej spolupráce medzi slovenskou firmou a Angolou. Angolský trh je veľmi atraktívny, nakoľko táto krajina disponuje obrovským množstvom ropy a diamantov, má dostatok finančných prostriedkov a keďže vlastnú národnú ekonomiku zničila dlhoročná vojna, väčšina komodít sa do Angoly dováža. Tieto skutočnosti si už však stihli uvedomiť viacerí exportéri a preto v krajine existuje celkom veľká konkurencia. Na presadenie sa a ďalšie fungovanie na tomto komplikovanom trhu je nevyhnutné, aby slovenská firma mala obchodného zástupcu priamo na mieste. Angolský trh sa vyznačuje značnými rizikami, podľa stupnice OECD bol označený ako nepoistiteľný (nemožnosť bankových záruk pri úverových obchodoch). Táto skutočnosť značne komplikuje finančné vzťahy medzi partnermi. Pre poistenie proti politickým rizikám bola za podpory Svetovej banky zriadená African Trade Agency v Nairobi, web: www.ati-aca.com.

b) Vyhodnotenie odbytových možností SR

Okrem ťažobného priemyslu, perspektívne pre slovenský vývoz môžu byť odvetvia ako maloobchod, strojárstvo, telekomunikácie, energetika, potravinárstvo a stavebníctvo.

c) Marketingová stratégia pri vývoze do teritória

Reklamu je v Angole možno šíriť prostredníctvom billboardov, televízie, rozhlasu a tlače. Tieto formy reklamy majú však význam len v Luande a niekoľkých ďalších väčších mestách, vo vnútrozemí sa uplatní každý cenovo dostupný tovar. Vhodným spôsobom prieniku na trh je aj účasť zainteresovaných firiem na veľtrhoch v Angole. Najvýznamnejším veľtrhom v krajine je medzinárodný veľtrh FILDA v Luande, ktorý sa koná každoročne v júli. Veľtrhu sa pravidelne zúčastní viac ako 500 vystavovateľov z Angoly a okolo dvadsiatich ďalších krajín (okrem susedných štátov Angoly a samozrejme Portugalska a Brazílie, býva na veľtrhu zastúpených čoraz viac európskych krajín ako napr. z Francúzska, Nemecka, Rakúska, Rumunska, Španielska a Talianska). V Luande sa tiež koná aj niekoľko špecializovaných veľtrhov: v ťažobnom priemysle FIMA (apríl), potravinárskom priemysle ExpoAlimenticia (máj), zdravotníckom priemysle (august), Angola Motorshow (september), veľtrh kultúry a

³³ https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/export/svk/ago/show/2016/

³⁴ https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/import/svk/ago/show/2016/

cestovného ruchu FITEC (september), veľtrh nábytku a dekorácií (október), veľtrh stavebných materiálov (október) a veľtrh ropného priemyslu FIPA (november).

d) Praktické informácie pre exportéra a importéra

Pracovná etiketa

Privítanie je klasickým podaním ruky. Výmena vizitiek prebieha štandardným spôsobom. Angolčania sú pri konverzácii formálni, majú tendenciu hovoriť to, čo chce poslucháč počuť a ťažko vám dajú jednoznačnú odpoveď, zvlášť ak má byť negatívna. Osobné kontakty sú v Angole kľúčové. Pre nadviazanie obchodu je potrebné vybudovať si u nich dôveru, čo môže byť dlhší proces. Prvé stretnutie je len na spoznanie sa, čo je kľúčové pre nadviazanie neskorších obchodných stykov, pretože neobchodujú s tým, komu neveria. Často sa deje, že v jednej miestnosti je naraz viacero pracovných stretnutí, ktoré však majú formálnu atmosféru a sako si nevyzliekajte, kým k tomu nebudete vyzvaný. Pokiaľ nemáte stretnutie s ropnou spoločnosťou, agendy sa Angolčania veľmi nedržia.³⁵

Angolčania majú flexibilný postoj k času, takže sa pripravte na to, že stretnutia nemusia začať načas.

Odporúčaným pracovným jazykom je portugalčina, pretože vo všeobecnosti, s výnimkou ropného priemyslu, ľudia nemajú dostatočné znalosti angličtiny.

Adresa zastúpenia SR v Portugalsku (akreditácia pre Angolu):

Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Lisabone

Oldřich Hlaváček - veľvyslanec

Avenida da Liberdade 200, 5 Esq.,

1250 - 147, Lisboa

Tel: +351 213583300

Fax: +351 213583309

e-mail: emb.lisbon@mzv.sk

Webové stránky

Angolské inštitúcie:

Portal do Governo da República de Angola – vláda Angoly

<http://www.governo.gov.ao/>

Secretariado do Conselho de Ministro – sekretariát Rady ministrov

<http://www.scm.gov.ao/>

Centro Nacional das Tecnologias de Informação – Národné centrum technológií a informácie

<http://www.cnti.gov.ao>

Info Angola – informačný web

<http://www.info-angola.ao/governo/>

Poder Legislativo - parlament

<http://www.parlamento.ao/>

Tribunal de Contas - NKÚ

<http://www.tcontas.ao/>

Tribunal Constitucional – Ústavný súd

<http://www.tribunalconstitucional.ao>

Dátum: 30.11.2018

³⁵ <https://www.commisceo-global.com/resources/country-guides/angola-guide>